

DANKWOORD

Het Waterschap Roer en Overmaas, Staatsbos-beheer en diverse particuliere terreineigenaren bedanken we hartelijk voor hun toestemming voor het betreden van hun terreinen. De inventarisaties per boot zijn mogelijk gemaakt door het Waterschap Roer en Overmaas.

SUMMARY

YELLOW-LEGGED CLUBTAIL ALONG THE RIVER ROER THE SETTLEMENT OF A NEW POPULATION IN THE PROVINCE OF LIMBURG

Dragonflies along the river Roer have been monitored since 1999. Surveys in 2000 resulted in three sightings of the Yellow-legged Clubtail (*Gomphus flavipes*). The first exuviae of the species were found during a survey by boat in 2002. This was the first time that this species was proved to have reproduced in the river Roer. During 2002 and 2003, 46 exuviae were collected. These results show that the species has established itself along the river Roer. The dispersion of the Yellow-legged Clubtail is associated with the lower reaches of larger

streams. Since the river Roer is a small river, the habitat is different from those where this species is usually found in the Netherlands.

LITERATUUR

- CROMBAGHS, B.H.J.M., R.W. AKKERMANS, R.E.M.B. GUBBELS & G. HOOGWERF, 2000. Vissen in Limburgse beken. De verspreiding en ecologie van vissen in stromende wateren in Limburg. Natuurhistorisch Genootschap in Limburg, Maastricht.
- CROMBAGHS, B. & J. HABRAKEN, 2002. Rivierrombout. In: Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie 2002. De Nederlandse libellen (*Odonata*). Nederlandse Fauna 4. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden: 270-273.
- GEIJSKES, D.C. & J. VAN TOL, 1983. De libellen van Nederland (*Odonata*). Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Hoogwoud.
- GEISSEN, H.-P., 2000. Gomphidae vom südlichen Mittelrhein (*Odonata*). Libellula 19(3/4): 157-174.
- GERAEDS, R.P.G., 2003. Perspectieven van de Roer voor stroomminnende libellen. Natuurhistorisch Maandblad 92(9): 223-227.
- GERAEDS, R.P.G. & J.T. HERMANS, 2000. De Gaffellibel (*Ophiogomphus cecilia*, Fourcroy, 1785) langs de Roer. Natuurhistorisch Maandblad 89(12): 254-259.
- GERAEDS, R.P.G. & V.A. VAN SCHAIK, 2002. Het voorkomen van de Beekrombout (*Gomphus vulgatissimus*) langs de Roer. Natuurhistorisch Maandblad 91(6): 113-118.
- GERAEDS, R.P.G. & V.A. VAN SCHAIK, 2004. De Kleine tanglibel, vestiging van een nieuwe soort in Nederland?

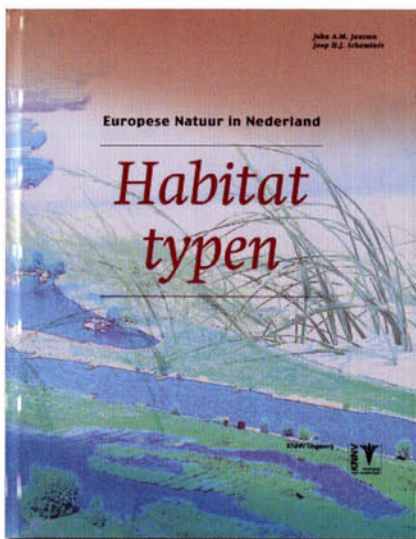
- Vondsten van enkele larvenhuidjes langs de Roer. Natuurhistorisch Maandblad 93(2): 33-35.
- HABRAKEN, J.M.P.M. & B.H.J.M. CROMBAGHS, 1997. Een vondst van de Rivierrombout (*Gomphus flavipes* (Charpentier)) langs de Waal. Brachytron 1(1): 3-5.
- KALKMAN, V., R. KETELAAR & M. VAN DER WEIDE, 2003. Libellen (*Odonata*) in de periode 1998-2002. In: Waarnemingenverslag dagvlinders, libellen en sprinkhanen 2003. EIS-Nederland, De Vlinderstichting & Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie: 31-53.
- KÄMPF, H., 2003. Entwicklung von vier Gomphiden-Arten in einem Baggersee in Nordbayern (*Odonata: Gomphidae*). Libellula Supplement 4: 99-104.
- KLEUKERS, R.M.J.C. & M. REEMER, 1998. De terugkeer van de Rivierrombout (*Gomphus flavipes* (Charpentier)) in Nederland. Brachytron 2(2): 52-59.
- LEIFELD, D. & M. LOHR, 2000. Erstfund von *Gomphus flavipes* an der Oberweser (*Odonata: Gomphidae*). Libellula 19(3/4): 229-231.
- MENKE, N., K.-J. CONZE, C. GÖCKING & C. ARTMEYER, 2001. Ergebnisse der landesweiten Libellenerfassung/Rasterkartierung in NRW von 1996-2000. AK Libellen NRW, Essen.
- SCHAIK, V.A. VAN & R.P.G. GERAEDS, 2001. Eerste vondsten larvenhuidjes Gaffellibel in Nederland. Natuurhistorisch Maandblad 90(9): 166-167.
- STERNBERG, K., B. HÖPPNER, F.-J. SCHIEL & M. RADEMACHER, 2000. *Gomphus flavipes* (Charpentier, 1825). In: Sternberg, K. & R. Buchwald (Hrsg.). Die Libellen Baden-Württembergs, Band 2. Ulmer, Stuttgart: 285-293.
- SUHLING, F. & O. MÜLLER, 1996. Die Flußjungfer Europas. Die Neue Brehm-Bücherei 628, Magdenburg (Westarp-Wissenschaften).
- TERMAAT, T., 2000. Een overzicht van de nieuwe vindplaatsen van de Rivierrombout (*Gomphus flavipes*) in Nederland in 1999. Brachytron 4(1): 13-17.
- WASSCHER, M., G.O. KEIJL & G. VAN OMMERING, 1998. Bedreigde en kwetsbare libellen in Nederland. Toelichting op de Rode Lijst. IKC Natuurbeheer, Wageningen.

BOEKBESPREKINGEN

EUROPESE NATUUR IN NEDERLAND HABITATTYPEN

JANSSEN, J.A.M. & J.H.J. SCHAMINÉE 2003. KNNV Uitgeverij, Utrecht. 120 pagina's, full-color, genaaid gebonden, 21 x 27 cm. ISBN 90 5011 166 1. Te bestellen bij de KNNV-uitgeverij te Utrecht (tel. 030-2333544, e-mail: info@knnvuitgeverij.nl) en via de boekhandel. Prijs, exclusief verzendkosten € 24,95 (leden KNNV/NHGL € 19,95).

In 1992 werd onder Nederlands voorzitterschap door de Raad voor de Europese Gemeenschap de EG-Habitatrichtlijn aanvaard. In Nederland komen volgens de referentielijst van de Europese Commissie 51 habitattypen voor waarvoor beschermde gebieden dienen te worden aangewezen. Inmiddels heeft Nederland een lijst van 141 habitatgebieden bij de Europese Commissie ingediend. In dit eerste boek uit een serie van vier wordt invulling gegeven aan de habitattypen waarvoor Nederland Europese verantwoordelijkheid draagt. Er wordt een overzicht gepresenteerd van

alle voorkomende habitattypen en hun verspreiding. De indeling van het boek is handzaam. Iedere categorie die wordt besproken begint met een

galerie van kleine foto's van de daarbij behorende habitattypen. De besproken typen worden geplaatst in een landschappelijke context, waarbij een opsomming wordt gegeven van alle relevante plantengemeenschappen. Tevens wordt ingegaan op het voorkomen van karakteristieke planten- en diersoorten, waarbij de dieren echter onterecht sterk onderbelicht blijven. De beschrijvingen zijn goed leesbaar en worden vergezeld van uitstekend fotomateriaal dat een goede impressie geeft van het besproken type. Bij de nummering van de habitattypen wordt aangesloten bij Annex I van de Habitatrichtlijn, wat verstandig en verantwoord is, maar, voor de overigens logische opbouw van het boek, bij de lezer voor enige verwarring kan zorgen. Bij iedere beschrijving worden consequent in een apart kader een drietal aspecten van ieder habitattype genoemd: de daarin voorkomende meest relevante plantengemeenschappen, de betekenis van het type in Europese context en de geschatte oppervlakte dat het besproken type in Nederland beslaat. Bij dat laatste aspect wordt gebruik gemaakt van decimale klassen die naar mijn mening

te weinig informatie bieden. Het areaal aan droge Europese heide in Nederland wordt op deze wijze aangegeven met 10.000 tot 100.000 ha. Maar deze opmerkingen mogen beschouwd worden als wat kleinere minpuntjes.

Samenvattend moet worden vastgesteld dat het boek ruimschoots aan zijn doel voldoet. Het beoogt een vertaling te geven van de Europese wetgeving naar de Nederlandse situatie. Dat daarbij de fauna minder uitputtend is behandeld zij de auteurs als vegetatiekundigen vergeven. Het boek behoort dan ook bij iedere persoon of instantie die werkzaam is op het raakvlak van natuur en beleid als naslagwerk aanwezig te zijn.

Ton Lenders

DIE PRACHT- UND HIRSCHKÄFER BADEN-WÜRTTEMBERGS

BRECHTEL, FRITZ & HANS KOSTENBADER (HRSG.), 2002. Verlag Eugen Ulmer GmbH & Co., Stuttgart. 632 pagina's. ISBN 3 8001 3526 4. Prijs € 49,90 (exclusief € 8,50 verzendkosten). Te bestellen bij Verlag Eugen Ulmer, Postfach 700561, 70574 Stuttgart of via de boekhandel.

Dit boek is uitgegeven in de inmiddels wel beroemde series van Baden-Württemberg over onder andere planten, paddestoelen, mossen, vlinders, libellen en sprinkhanen.

Het grootste deel van dit boek is gewijd aan de zogenaamde prachtkevers (Buprestidae), een keverfamilie die qua uiterlijk nogal lijkt op de kniptorren (Elateridae). De naam prachtkevers verdient deze groep met recht, omdat ze over het algemeen getooid zijn met vaak iriserende tinten

in brons, groen, blauw of rood. Naast de prachtkevers komen in dit boek de vliegende herten (Lucanidae) aan bod, waarvan bij de meeste lezers het Vliegend hert (*Lucanus cervus*) als vertegenwoordiger wel bekend zal zijn.

De opzet van dit boek is gelijk aan de andere boeken uit deze serie. In het algemene deel van 200 pagina's wordt uitvoerig ingegaan op de morfologie, systematiek, biologie en ecologie van beide keverfamilies. Speciale hoofdstukken zijn geschreven over waardplanten en de betekenis van deze houtbewonende insecten voor de land- en bosbouw.

Het speciale deel van het boek beslaat ongeveer 380 pagina's; in dit deel worden alle in Baden-Württemberg vastgestelde prachtkevers en vliegende herten besproken. Bij elke soort is een voortreffelijke foto opgenomen van het desbetreffende insect, vaak nog aangevuld met prima foto's van larven of biotopen. Per soort wordt besproken: synoniemen, soortkenmerken (Bestimmungshilfe), verspreiding (uiteraard alleen in Baden-Württemberg), biologie en ecologie, bedreiging en bescherming.

De gedegen en uitvoerige informatie en de fraaie vormgeving van het boek zijn de bovengenoemde prijs alleszins waard. Ik kan het boek warm aanbevelen bij liefhebbers van kevers; voor specialisten van beide keverfamilies is het een 'must'.

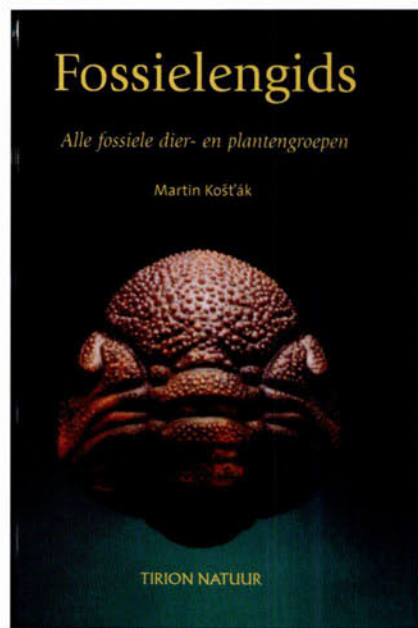
J. Hermans

FOSSIELENGIDS ALLE FOSSIELE DIER- EN PLANTENGROEPEN

KOŠT'ÁK, MARTIN, 2004. Tirion Uitgevers bv, Baarn. 288 pagina's. ISBN 90 5210 541 3. Het boek kost € 34,95 en is verkrijgbaar in de boekhandel.

Om het maar gelijk duidelijk te stellen: dit is geen determinatiegids, maar een naslagwerk. Het 288 pagina's tellende boekwerk geeft een beknopt overzicht van alle bekende fossiele dier- en plantengroepen. Na enig inleidend werk over onder andere het hoe en wat van een fossiel en de relatie tot de mens, komen achtereenvolgens microfossielen van planten en dieren, fossielen van planten, ongewervelde en gewervelde dieren, en tot slot fossiele sporen aan bod. Bij elk deelonderwerp worden op uniforme wijze onderwerpen als beschrijving, leefwijze, belangrijke vondsten, bouw en functie, verbreiding en bijzonderheden besproken.

Het boek is rijk geïllustreerd met kleurenfoto's die vertegenwoordigers van de besproken groep weergeven. Deze foto's zijn weliswaar vaak klein, maar desondanks van overwegend goede tot uitstekende kwaliteit en geven een duidelijk beeld van het betreffende fossiel. De onderwerpskeuze

is echter iets minder. Enkele voorbeelden. Zo zijn er wel een twintigtal afbeeldingen van (voor een leek) nagenoeg identieke ammonieten, maar komt de interessante vormenrijkdom in deze groep nauwelijks aan bod. Bij de bedektzadigen is er ook wel meer te melden dan alleen een groot aantal Tsjechische bladafdrukken van dezelfde vindplaats. En waren er voor de haaiantanden nu echt geen complete exemplaren te vinden?

Het taalgebruik is vaak (vak)technisch en zeker niet op de gemiddelde amateur gericht. In de tekst worden specifieke termen toegelicht, maar het vergt af en toe het nodige bladerwerk om deze terug te vinden. Een algemene verklarende woordenlijst zou daarom geen overbodige luxe zijn. De stratigrafische tabel behoort in een degelijk werk (meer dan) ruime aandacht te krijgen. Een summierende onderverdeling van de geologische perioden in 'boven', 'midden' of 'onder' is dan toch wat te simplistisch. Hier was wat meer diepgang wenselijk geweest.

Volgens het colofon behoren verder verzamelaars, geologen, biologen, studenten en hobbyisten tot de doelgroep. Of het daarvoor inderdaad ook 'onmisbaar' is, betwijfel ik. Het boek is echter een uitstekend hulpmiddel om door de bomen het fossiele bos te kunnen zien, een totaalbeeld te krijgen, of om met enige voorkennis snel het geheugen op te frissen.

Ondanks eerder genoemde minpuntjes, wil ik het boek toch van harte aanbevelen. In zijn opzet als beknopt naslagwerk en totaaloverzicht is het prima geslaagd. Ik heb er inmiddels vele uren plezier in rondgebladerd en zal deze fossielengids vast en zeker nog regelmatig raadplegen.

W. Vergoossen